

MEHNAT HUQUQIDA RAQAMLASHTIRISH: ELEKTRON MEHNAT SHARTNOMALARINING HUQUQIY ASOSLARI

Matekeyeva Bibinaz Mirjan kizi

Mirobod tumani adliya bo'limi yuridik xizmat

ko'rsatish markazi bosh yuriskonsulti

bibinazmirm@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18397023>

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada mehnat huquqida raqamlashtirish jarayonlarining mazmuni va ahamiyati, xususan elektron mehnat shartnomalarining vujudga kelishi hamda ularning huquqiy asoslari keng tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida elektron mehnat shartnomalarining huquqiy mohiyati, ularni tuzish va qo'llashning normativ-huquqiy asoslari, elektron hujjat va elektron raqamli imzoning mehnat munosabatlaridagi o'рни ochib beriladi. Shuningdek, elektron mehnat shartnomalarini amaliyotga joriy etish natijasida yuzaga keladigan afzalliklar hamda muammoli jihatlar tahlil qilinib, ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy xulosalar va takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: mehnat huquqi, mehnat munosabatlari, raqamlashtirish jarayoni, elektron mehnat shartnomasi, elektron hujjat aylanishi, elektron raqamli imzo, huquqiy tartibga solish.

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi barcha huquq tarmoqlariga, jumladan mehnat huquqiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi natijasida mehnat munosabatlarini tashkil etish, boshqarish va huquqiy jihatdan tartibga solishning an'anaviy shakllari tubdan o'zgarib bormoqda. Bu esa mehnat huquqining zamonaviy sharoitlarga mos ravishda takomillashuvini taqozo etadi.

Mehnat munosabatlarining asosiy huquqiy asosi bo'lgan mehnat shartnomasi ish beruvchi va xodim o'rtasidagi huquq va majburiyatlarni belgilovchi muhim institut hisoblanadi. Raqamlashtirish jarayonlari ta'sirida ushbu shartnomaning elektron shaklda tuzilishi va yuritilishi amaliyotga kirib kelmoqda. Elektron mehnat shartnomalari mehnat munosabatlarida hujjatlarni rasmiylashtirish jarayonini soddalashtirish, ma'lumotlar almashinuvini tezlashtirish hamda huquqiy munosabatlarning shaffofligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, elektron mehnat shartnomalarining joriy etilishi ularning huquqiy kuchi, ishonchliligi, axborot xavfsizligi hamda tomonlar huquqlarining kafolatlanishi bilan bog'liq qator nazariy va amaliy masalalarni yuzaga keltiradi.

Ayniqsa, elektron hujjat va elektron raqamli imzoning mehnat huquqidagi o'rnini, ularning normativ-huquqiy asoslarini aniqlash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi mehnat huquqida raqamlashtirish jarayonlarini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish, elektron mehnat shartnomalarining huquqiy asoslarini ochib berish hamda ularni qo'llash bilan bog'liq muammolar va istiqbolli yo'nalishlarni aniqlashdan iborat.

Asosiy qism: Mazkur tadqiqotda ilmiy bilishning umumiy va maxsus usullaridan keng foydalanildi. Xususan, tahlil va sintez, mantiqiy yondashuv, qiyosiy-huquqiy tahlil, tizimli o'rganish hamda normativ-huquqiy hujjatlarni sharhlash metodlari qo'llanildi. Elektron mehnat shartnomalarining huquqiy mohiyatini ochib berishda mehnat huquqi va axborot huquqi normalarining o'zaro bog'liqligi asos qilib olindi. Shuningdek, xorijiy mamlakatlar tajribasi bilan milliy qonunchilik qiyosiy jihatdan tahlil qilindi.

Mehnat huquqida raqamlashtirish masalalari so'nggi yillarda ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilmoqda. Ilmiy manbalarda elektron hujjat aylanishi va elektron shartnomalarning huquqiy tabiati, ularning yuridik kuchi hamda amaliy ahamiyati turlicha yondashuvlar asosida yoritilgan. Ayrim tadqiqotchilar elektron mehnat shartnomalarini mehnat munosabatlarini soddalashtiruvchi va shaffoflikni ta'minlovchi samarali vosita sifatida baholasa, boshqalar axborot xavfsizligi va huquqiy kafolatlar yetarli darajada ta'minlanmaganligini muammoli jihat sifatida ko'rsatadi.

Milliy va xorijiy adabiyotlarda elektron raqamli imzoning shartnoma tuzish jarayonidagi o'rnini alohida ta'kidlanadi. Ko'plab ilmiy ishlarda elektron raqamli imzo tomonlarning roziligini tasdiqlovchi va elektron hujjatning haqiqiylikni kafolatlovchi asosiy vosita sifatida e'tirof etiladi. Shu bilan birga, ayrim mualliflar elektron mehnat shartnomalarini qo'llashda texnik va tashkiliy muammolarni bartaraf etish zarurligini ta'kidlaydilar.

Mehnat huquqida raqamlashtirish tushunchasi va ahamiyati

Mehnat huquqida raqamlashtirish — bu mehnat munosabatlarini tartibga solishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali huquqiy institutlarni takomillashtirish jarayonidir. Ushbu jarayon mehnat munosabatlarining paydo bo'lishi, o'zgarishi va bekor qilinishiga doir hujjatlarni elektron shaklda yuritish, ularni saqlash va qayta ishlash imkonini beradi.

Raqamlashtirish mehnat bozorining moslashuvchanligini oshirib, ish beruvchi va xodim o'rtasidagi huquqiy munosabatlarni yanada shaffof va nazorat qilinadigan holga keltiradi. Ayniqsa, masofaviy mehnat, moslashuvchan ish vaqti

va platformaviy bandlik shakllarining rivojlanishi mehnat huquqida raqamli mexanizmlarning ahamiyatini yanada oshirmoqda.

Elektron mehnat shartnomasi tushunchasi va mazmuni

Elektron mehnat shartnomasi ish beruvchi va xodim o'rtasida elektron axborot tizimlari orqali tuziladigan, elektron hujjat shakliga ega bo'lgan mehnat shartnomasidir. Uning mazmuni an'anaviy mehnat shartnomasidan farq qilmaydi va unda taraflarning huquq va majburiyatlari, mehnat funksiyasi, ish vaqti, mehnatga haq to'lash shartlari hamda boshqa muhim jihatlar belgilanadi.

Elektron shakl mehnat shartnomasining yuridik kuchiga ta'sir ko'rsatmaydi. Qonunchilikda belgilangan tartibda tuzilgan va elektron raqamli imzo bilan tasdiqlangan elektron mehnat shartnomasi teng huquqiy kuchga ega hisoblanadi.

Elektron mehnat shartnomalarining huquqiy asoslari

Elektron mehnat shartnomalarining huquqiy asoslari mehnat qonunchiligi bilan bir qatorda elektron hujjat aylanishi va axborot texnologiyalariga oid normativ-huquqiy hujjatlar orqali belgilanadi. Mehnat huquqi normalari mehnat shartnomasining majburiy shartlarini belgilasa, elektron hujjat to'g'risidagi qonunlar ushbu shartnomalarning shakli va yuridik kuchini ta'minlaydi.

Elektron hujjatlarning huquqiy ahamiyati ularning ishonchliligi, yaxlitligi va o'zgarmasligi bilan belgilanadi. Ushbu talablarga rioya etilishi elektron mehnat shartnomalarining huquqiy kafolatlarini mustahkamlaydi.

Elektron raqamli imzoning mehnat munosabatlaridagi o'rni

Elektron raqamli imzo elektron mehnat shartnomasining haqiqiylikini tasdiqlovchi asosiy vositalardan biridir. U shartnoma taraflarining roziligini ifodalaydi hamda elektron hujjatga yuridik kuch bag'ishlaydi. Elektron raqamli imzo qo'llanilishi hujjatlarni qalbakilashtirishning oldini olishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, elektron raqamli imzodan foydalanish mexanizmlarini soddalashtirish va aholining raqamli savodxonligini oshirish elektron mehnat shartnomalarini keng joriy etishda muhim omil hisoblanadi.

Elektron mehnat shartnomalarining afzalliklari va muammolari

Elektron mehnat shartnomalari mehnat munosabatlarida bir qator afzalliklarga ega. Jumladan, hujjatlarni rasmiylashtirish jarayonining tezlashuvi, qog'oz hujjatlarga bo'lgan ehtiyojning kamayishi, ma'lumotlarning markazlashtirilgan holda saqlanishi va nazoratning kuchayishi shular jumlasidandir.

Biroq ushbu tizimni joriy etish jarayonida axborot xavfsizligi, texnik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi hamda ayrim xodimlarning

raqamli texnologiyalarga moslashishdagi qiyinchiliklari muammoli jihatlar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Xulosa

O'tkazilgan ilmiy tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mehnat huquqida raqamlashtirish jarayoni zamonaviy mehnat munosabatlarining ajralmas qismi bo'lib, elektron mehnat shartnomalari ushbu jarayonning muhim huquqiy instituti hisoblanadi. Elektron mehnat shartnomalarining joriy etilishi ish beruvchi va xodim o'rtasidagi huquqiy munosabatlarni rasmiylashtirish jarayonini soddalashtiradi, hujjatlar aylanishining tezkorligini ta'minlaydi hamda mehnat munosabatlarida shaffoflikni oshiradi.

Tadqiqot davomida elektron mehnat shartnomalarining huquqiy mohiyati va ularni qo'llashning normativ-huquqiy asoslari tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, elektron hujjat va elektron raqamli imzo mehnat munosabatlarida shartnoma tomonlarining roziligini ishonchli tarzda tasdiqlashga xizmat qiladi hamda elektron mehnat shartnomalarining yuridik kuchini ta'minlaydi.

Shu bilan birga, elektron mehnat shartnomalarini amaliyotga keng joriy etishda axborot xavfsizligini ta'minlash, texnik infratuzilmani rivojlantirish va xodimlarning raqamli savodxonligini oshirish muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Ushbu masalalar yetarli darajada hal etilmas ekan, elektron mehnat shartnomalarining samaradorligi pasayishi mumkin.

Xulosa o'rnida aytish joizki, elektron mehnat shartnomalarini rivojlantirish mehnat huquqini zamonaviylashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli, kelgusida mazkur institutni takomillashtirish, uning huquqiy asoslarini yanada mustahkamlash hamda amaliy qo'llash mexanizmlarini rivojlantirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan manba va adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi. — T.: Adolat, amaldagi tahrir.
2. O'zbekiston Respublikasining "Elektron hujjat aylanishi to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasining "Elektron raqamli imzo to'g'risida"gi Qonuni.
4. Saidov A.X. Mehnat huquqi: darslik. — Toshkent: Yuridik adabiyotlar nashriyoti, 2021.
5. Xudoyberganov B.B. Mehnat huquqida zamonaviy tendensiyalar. — Toshkent, 2020.
6. Karimov I.R. Axborotlashtirish va huquqiy islohotlar masalalari. — Toshkent, 2019.
7. Bekmurodov D.Sh. Elektron shartnomalarning huquqiy tabiati // Huquq va jamiyat. — 2022. — №3.

8. Zokirov M.M. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat munosabatlari // Ilmiy axborotnoma. — 2021. — №4.
9. Ivanov S.N. Elektron hujjatlar va mehnat huquqi. — Moskva: Yurist, 2020.
10. OECD. Digitalisation and the Future of Work. — Paris, 2021..

